

Текстом "Археологија идеологије", господин Владимир Милутиновић, покреће низ веома важних тема: проблем идеологије, владајуће идеологије, идеолошке хегемоније и идеолошких апарата... Појам идеологије код нас је изашао из теоријске, па чак и из журналистичке моде када је Друга Србија успоставила идеолошку хегемонију у образовним и културним идеолошким апаратима - дакле, пре готово две деценије. Тада је Друга Србија, са извесним закашњењем, у односу на глобалне теоријске токове, пригрлила дискурс постмодернизма, дискурс о крају идеологија и постидеолошком друштву. Ако би се неко, евентуално, усудио да оперише појмом идеологије, или, не-дај-боже, појмом владајуће идеологије, био би оптужен за марксизам, большевизам или тоталитаризам, ризиковао би да буде изопштен из академских и културних апарата, којима, као што знамо, суверено влада Друга Србија.

Идеологија Друге Србије, као владајућа идеологија српског друштва, већ је била предмет анализа на страницама НСПМ-а, посебно у текстовима професора Слободана Антонића. Међутим, текст Владимира Милутиновића сместио је ову тему у један шири контекст, на терен опште теорије идеологије, Чини ми се да је теоријска позиција господина Милутиновића добродошла и у анализи конкретних феномена, због тога што нас спречава да, фасцинирани предметом анализе – у нашем случају, идеологијом Друге Србије – превидимо шири друштвени или историјски контекст.

А када је реч о овом другом, историјском контексту, не смемо заборавити да је Друга Србија релативно нов политички пројекат, настао у првим годинама рата, цепањем до тада хомогеног политичког тела српске интелектуалне и политичке елите. Данас се, углавном, превиђа улога најзначајнијих експонената дискурса Друге Србије у Милошевићевој "антибирократској револуцији". Да ли неко, на пример, памти случај професора Миладина Животића? На почетку југословенске кризе, Животић је, заједно са Блажом Перовићем, основао националистичку Странку народне слоге, да би следеће године прешао на другу страну и убрзо наследио Радомира Константиновића на месту председника невладине организације "Београдски круг". (Или, други пример: да ли се данас неко сећа улоге проф. Заге Голубовић у "догађању народа"?)

Гуру Друге Србије

Међутим, највећу моћ трансформације показао је Радомир Константиновић, чиме је заиста заслужио улогу главног идеолога Друге Србије. Као што је показао проф. Антонић, Константиновић није презао од отвореног и неукусног подилажења комунистичком режиму. Посебно је Раде покушавао да се приближи, у оно време утицајном, Оскар Давичу (и делимично је у томе успео). Када је, средином осмадесетих, Давичо пао у немилост београдске националистичке чаршије, која га је прогнала у Сарајево, Раде Константиновић је проценио да, у новим околностима, не би било

паметно да потура леђа за свог дојучерашњег заштитника. Наравно, онај ко памти стање у Београду с краја осамдесетих, могао би да има разумевања за Радетово држање. Али, проблем настаје онда када Радетови апологети, али и сам Раде, настоје да овакво држање представе као морални и интелектуални подвиг. Изузетак представља сведочење Константиновићевог пријатеља и саборца, суоснивача Београдског круга, Павла Угринова, у недавно (постхумно) објављеном дневнику. Павле Угринов тврди да је Раде Константиновић патио од маније величине; веровао је да су клинци из комшилука агенти Милошевићеве тајне полиције и да овај (Милошевић) већ дуго спрема велики коначни обрачун са њим (Радетом Константиновићем)!?! Можда су Радетовом прецењивању сопствене историјске улоге донекле допринели његови апологети: када Друга Србија хорски понавља како је Филозофија паланке највећи искорак српске филозофије у двадесетом веку, сигурно је да Раде долази у искушење да у то и сам поверује.

Са друге стране, Раде Константиновић је, на неки начин, у праву: чињеница да је Филозофија паланке заузела тако важно место у српској дневној политици, чини је, без обзира на њену теоријску вредност, незаобилазним предметом анализе онога ко жели да проучава новију српску политичку историју.

Константиновићева Филозофија паланке, објављена давне 1969. године, ушла је у чаршијску моду тек почетком деведесетих. Ако сте пре двадесетак година држали до себе, дакле, били упућени у дела Велимировића, Љотића или Велмар-Јанковића, нисте могли да заобиђете Константиновића. Раде се ни у чему није издвајао из вулграног, десничарског, антикомунистичког и антијугословенског хора "антибирокуратске револуције". Како је, у међувремену, Филозофија паланке постала култна књига Друге Србије, дакле, култна књига оних који верују да су умакли дискурсу српске деснице? Како је књига, која оперише искључиво на теоријском нивоу елементарних филозофских дистинкција, којима је овладао сваки просечан ђак четвртог разреда гимназије ("по себи" и "за себе"; "слобода од" и "слобода за"; "битак" и "биће"), књига аутора који се саплиће на елементарној синтакси – како је, дакле, оваква књига, у великом делу академске јавности, добила статус најзначајнијег теоријског догађаја у српској историји?

Или, можда треба да преформулишемо питања: Да ли је Друга Србија заиста умакла дискурсу екстремног национализма? Да ли се Филозофија паланке издваја из корпуса националистичких памфлета, каквим смо преплављени већ двадесет година, или је, како је неко духовито приметио, Филозофија паланке = филозофија Пала?

Од Љотића два пута

Недавно смо господин Марио Калик и ја, на страницама НСПМ-а, били изложени вулграним, увредљивим нападима српских националиста. Истовремено, један од уредника НСПМ-а, проф. Антонић, нашао се на удару критике самоуког постмодерног "теоретичара" Милорада Беланчића, иначе новинара РТС-а и једног од главних апологета филозофије паланке. Можда у наведеној коинциденцији дискурса вулгарног српског национализма и подједнако вулгарног дискурса Друге Србије, леже одговори на наша питања.

(Желим да нагласим да сам сигуран да уредници НСПМ-а не стоје иза грубих расистичких дисквалификација, апологије фашистичких диктатура и других шовинистичких испада у текстовима Милорада Вукашиновића и Александра Павића. Верујем да су се наши уредници, објављујући текстове Вукашиновића и Павића без цензуре и ограда, ослонили на историјско искуство антифашизма. Јер, као што је познато, један од најделотворнијих антифашистичких пројеката био је приказивање фашизма у његовој гротескној, карикатуралној димензији.)

Мада немам намеру да полемисем са ставовима Вукашиновића и Павића, признајем да сам уживао у читању њихових текстова. Вукашиновић и Павић нису само потврдили тезу о тајном савезништву српског историјског фашизма и Друге Србије, већ су отишли и корак даље. Прво су се са Николом Самарџићем такмичили у теорији завере, додајући Самарџићевој завери јудео-масона и француских филозофа јеврејског порекла још једну, цинцарско-бољшевичку димензију. Затим су Вукашиновић и Павић показали нетрпељивост према људима другачијег порекла, на којој би могао да им позавиди чак и Теофил Панчић. Наиме, Теофил је желео да житељима београдских предграђа одузме право гласа, док би Вукашиновић највише волео да г. Калика и моју маленкост, заједно са нашим истомишљеницима, депортује у Хрватску.

Међутим, најбољи део продукције Вукашиновића и Павића није толико у садржају, колико у форми, стилу, односно, нивоу аргументације. У дискурсу Вукашиновића и Павића, као и у дискурсу њихових савезника из Друге Србије, етничко, географско или класно порекло њихових опонената чине онај саморазумљиви почетак и крај сваке расправе. Ипак, Павић се добронамерно упустио у теоријску расправу са г. Каликом и тиме је показао извесну дозу толеранције, али и чињеницу да његови (Павићеви) текстови превазилазе ниво пуких дневно-политичких анализа. Из ове расправе произашла је Павићева антологијска дефиниција идеологије, која много говори о нивоу артикулације Вукашиновића и Павића и због тога заслужује да је овде наведемо: "идеологија жели да насилним путем примора људе да буду "добри" (и то по неком субјективном мерилу), што је немогућ, Сизифов, а уз то и зао посао."

Упоредимо, сада, дискурс Вукашиновића и Павића са дискурсом Милорада Беланчића.

Константиновићеву Филозофију паланке, Беланчић је сместио, истовремено, у две историјско-филозофске парадигме, у две епохе. Тако сазнајемо да је Константиновићу пошло за руком нешто о чему други филозофи могу само да сањају: Филозофија паланке истовремено се креће и у дискурсу високог модернизма и у дискурсу деконструкције – дакле, најзначајнијег представника филозофског постмодернизма. Ако сте помислили да је Беланчић спреман да нам објасни о чему је реч, тако што ће да понуди неку алтернативну теорију односа модерне и постмодерне – преварили сте се, јер Беланчић, у остатку текста, покушава да покаже нешто сасвим супротно ономе што је тврдио на почетку: сада покушава да разлучи Константиновићеву "деконструкцију" од модерне (дијалектичке) филозофије. Успут ћете видети на каквом нивоу постмодерниста Беланчић, једном реченицом, захвата смисао Хегелове ("хегелијанске") дијалектике: "Хегелијанска дијалектика преокреће ствари (на нимало тајанствен начин) путем властитих антитеза, да би затим ту своју антитетику примирила и/или путем

извесне синтезе уздигла на виши ступањ." На крају, схватићете да Беланчић није ништа научио на НГО курсевима о "политичкој коректности" и "говору мржње", с обзиром на то како упорно сеје расистичке стереотипе о (супериорној) Европи и, наравно, о (инфериорном) Балкану.

Можемо да закључимо да српски неоконзервативци свих боја – од Вукашиновића и Павића, до Беланчића, Панчића или Константиновића – упркос (идеолошком) саморазумевању, на дубљем нивоу, нивоу стила, мисаоне артикулације и посебно на нивоу расистичких предубеђења, не само да нису у сукобу, већ су у дубокој симбиози. Осим политичке, овде је на делу и извесна професионална солидарност. Јер, чињеница је да, у нормалним условима, аутори попут Вукашиновића, Беланчића, Павића или Панчића, не би могли да рачунају на нарочит простор у домаћима медијима – баш као што, у таквим, редовним околностима, данашњи новобогаташи, профитери транзиције, не би били оно што јесу, већ би, вероватно, таворили на друштвеној маргини. И као што су ратни профитери искористили смутна времена за богаћење на рачун народа, тако наши теоријски и публицистички тајкуни профитирају на интелектуалном, моралном и политичким хаосу у коме се налазимо и још фингирају међусобне сукобе не би ли репродуковали конфузију.

Због тога је разобличавање лажног сукоба српских екстремиста и (друго)српских екстремиста, сукоба на коме паразитира српска политичка и културна сцена, један од најважнијих задатака свакога ко (критички) мисли у данашњој Србији. Због тога је политичка и културна мисија Нове српске политичке мисли – херојски продор у правцу политичке и културне еманципације Србије.